SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 544
van **BART DOCHY**
datum: 22 februari 2022

---

aan **ZUHAL DEMIR**
VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Lokale besturen - Handhavingsbeleid zwerfvuil en sluikstorten

De basis voor de subsidieregeling voor de uitvoering van milieu- en natuurtaken voor doelgroepwerknemers is het besluit van de Vlaamse Regering (BVR) van 28 maart 2014 houdende de toekenning van compensatie aan verschillende actoren en aan gemeenten voor milieugerelateerde taken, uitgevoerd door doelgroepwerknemers. Gemeenten en actoren kunnen doelgroepwerknemers inzetten voor taken rond natuurbehoud en natuurbeheer, pesticidenvrij beheer van het openbaar domein, het sluiten van materialenkringlopen en openbare reinheid. 262 steden en gemeenten maakten gebruik van dit systeem.

Na een evaluatie binnen het beleid werd beslist om deze subsidie voor doelgroepwerknemers vanaf 2022 stop te zetten. Voor het opvangen van het verdwijnen van deze financiering wordt verwezen naar de extra middelen van het Openruimtefonds. De Vlaamse Regering rekent er wel op dat gemeenten voor het uitvoeren van milieugerelateerde taken ook na 2021 een beroep blijven doen op bedrijven uit de sociale economie.

Zwerfvuil en sluikstorten blijft een prioriteit die hoog op de agenda staat. Begin 2021 riep de minister de lokale besturen op om centraal te staan als het om handhaving gaat. Er wordt samen met diverse partners zoals OVAM (Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij), mooimakers en VVSG (Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten) ingezet op sensibilisering. Het handhavingsbeleid is een belangrijke hoeksteen in het beleid van de minister en moet het sluitstuk worden van de zwerfvuil- en sluikstortaanpak. De minister gaf eerder aan dat het wenselijk leek hiervoor middelen in te zetten.

Lokale besturen worden geconfronteerd met veel vragen rond handhaving in het kader van zwerfvuil en sluikstorten. Het is een niet te onderschatten uitdaging waarbij privacy, GDPR (algemene verordening gegevensbescherming) en regelgeving een belangrijke impact hebben. Er zit heel wat innovatie en vernieuwing in deze geautomatiseerde handhavingstechnieken. Deze extra verwachtingen en verantwoordelijkheden nemen heel wat tijd in beslag van de lokale besturen.

1. Wat is de laatste stand van zaken in overleg met de partners met betrekking tot sensibilisering en acties om zwerfvuil en sluikstorten te ontmoedigen?
2. Hoe kan de minister een sluitend en werkend handhavingsbeleid uitwerken voor de lokale besturen in Vlaanderen? Op welke manier kan zij deze besturen hierin ondersteunen?

Vlaams Parlement

3. Er zijn heel wat nieuwe initiatieven die genomen worden om zwerfvuil en sluikstorten tegen te gaan. De sector innoveert en lokale besturen zijn creatief.

   Wat zijn de belangrijkste hinderpalen voor lokale besturen om over een sluitend handhavingsbeleid te kunnen spreken?

4. De minister gaf aan dat de handhaving in deze problematiek een hoeksteen van het beleid is geworden.

   Hoe kan de minister het vrijgemaakte budget inzetten om lokale besturen te motiveren bijkomend in te zetten op nieuwe technologieën of creatieve oplossingen die het handhavingsluik efficiënter en krachtiger maken?

ZUHAL DEMIR
VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

ANTWOORD
op vraag nr. 544 van 22 februari 2022
van **BART DOCHY**

---

1. Handhaving is één van mijn prioriteiten voor de komende jaren en ook van Mooimakers. Enerzijds wordt het huidige programma voortgezet en versterkt, zoals de Week van de Handhaving. Anderzijds zullen er bijkomende inspanningen geleverd worden om het handhavingsbeleid van zowel lokale als bovenlokale besturen verder uit te bouwen (vb. bevraging lokale besturen). Belangrijkste principe hierbij is het streven naar een structurele inbedding van handhaving als beleidsinstrument.

   Tijdens de jaarlijkse Week van de Handhaving vestigt Mooimakers extra aandacht op handhaven van zwerfvuil en sluikstorten en worden er (bijkomende) handhavingsacties van lokale besturen, politie, afvalintercommunales en Vlaamse toezichthouders tijdens deze week georganiseerd. Om lokale besturen te stimuleren om deel te nemen aan Week van de Handhaving wordt een financiële impuls voorzien door Mooimakers. Het gaat hier om een forfaitaire financiële vergoeding van 750 euro per jaar, op voorwaarde dat:
   - ze rapporteren over hun lokale acties tijdens de Week van de Handhaving en de resultaten ervan;
   - ze hebben deelgenomen aan de bevraging over handhaving zwerfvuil en sluikstort.

   Tijdens het startmoment van de week van de handhaving op 22 juni 2021 werd de nodige informatie gegeven en werden de lokale besturen ondersteund met allerlei communicatiemateriaal dat zij kunnen inzetten. Tevens kunnen zij nog steeds gebruik maken van het vormingsaanbod met betrekking tot het aanspreken van mensen op hun gedrag met betrekking tot zwerfvuil en sluikstort.

   Verder worden de lokale besturen zowel door VVSG als door OVAM ondersteund door middel van hen te voorzien van de nodige modeldocumenten (model PV, modelpolitiereglement, …) en toelichtingen.

   Naast deze specifieke handhavingsacties ondersteunt Mooimakers lokale besturen en Vlaamse partners bij het optimaliseren en versterken van hun zwerfvuilbeleid via coachingtrajecten en projecten zwerfvuil en sluikstorten. In deze projecten wordt handhaving steeds opgenomen als een verplichte pijler. Dat wil zeggen dat er verschillende maatregelen of acties ondernomen dienen te worden om het handhavingsbeleid te versterken (vb. opleiding, interne coördinatie, extra controles, …). Goede praktijken worden gebundeld en ontsloten via de kenniswijzer van Mooimakers.

   Daarnaast lanceert Mooimakers elk jaar een aantal grootschalige communicatiecampagnes om een gedragsverandering te weeg te brengen op het vlak van zwerfvuil en sluikstort. Deze campagnes worden in overleg met VVSG vorm gegeven. In de voorbereiding van deze jaarlijks terugkomende campagnes bekijkt Mooimakers hoe de lokale besturen op de beste mogelijke manier ondersteund kunnen worden in hun aanpak van zwerfvuil en sluikstort.

   De lenteschoonmaakcampagne wordt jaarlijks opgezet. Tijdens deze campagne wordt de Vlaming opgeroepen om mee te doen aan de Lenteschoonmaak. Mooimakers ondersteunt de lokale besturen en de zwerfvuilvrijwilligers op logistiek vlak door

opruimmateriaal aan te bieden en op communicatievlak door het nodige campagnemateriaal ter beschikking te stellen.

Tijdens de zomermaanden richt Mooimakers zich specifiek op het grote publiek en jongerenpubliek van 16 jaar tot 24 jaar. Mooimakers wil hierbij streven naar een eerste zwerfvuilvrije generatie waarbij echt iedereen ervan overtuigd is dat zwerfvuil niet meer van deze tijd is en dat zijn afval niet op de grond hoort. Hierbij zal dit jaar ook extra gefocust worden op de peukenproblematiek.

In het najaar ligt de focus op handhaving, het sluitstuk van de zwerfvuil en sluikstort-aanpak. Naast de ondersteuning van de acties van de lokale besturen op het terrein, wordt er een handhavingscampagne gelanceerd om deze acties kracht bij te zetten.

Mooimakers heeft ook steeds een structureel communicatie-aanbod voor de lokale besturen dat los van campagnes kan ingezet worden om de burgers te sensibiliseren. Hierbij wordt rekening gehouden met de situaties op het terrein.

Tevens heb ik samen met Mooimakers en de justitiehuizen een werkvloerproject opgestart (duurtijd 1 jaar) waarbij het mogelijk wordt gemaakt om werkgestraften in te zetten voor het proper maken van het openbaar domein. De praktische uitwerking hiervan gebeurt op dit moment.

2. Het uitwerken en in de praktijk brengen van een lokaal handhavingsbeleid is de verantwoordelijkheid en bevoegdheid van het lokaal bestuur en de lokale politie. Een goede samenwerking tussen alle betrokken partijen is een basisvereiste voor een goed werkend lokaal handhavingsbeleid. Vanuit de Vlaamse overheid nemen we een ondersteunende rol op en willen we een helder en eenduidig kader aanbieden enerzijds. Anderzijds reiken we de lokale besturen instrumenten en kennis aan om een sterk lokaal handhavingsbeleid vorm te geven. Concreet doen we dit via kennisdeling via verschillende kanalen van Mooimakers en OVAM (modelpolitiereglementen, kennisdocumenten rond het uittekenen van procesflows, goede praktijkvoorbeelden, ...).
   Via verschillende bevragingen van de lokale besturen (monitoring 2021 en de jaarlijkse OVAM HAS-enquête) monitort Mooimakers het Vlaamse handhavingslandschap en trachten zij de noden te detecteren en hierop in de spelen (door bijv. de organisatie van uitwisselingsmomenten, rond o.a. handhaving via cameratoezicht). Op basis van de verkregen informatie is het de bedoeling het kader waarbinnen lokale besturen moeten werken verder te optimaliseren. Ten slotte kunnen de lokale besturen beroep doen op subsidies voor het zwerfvuilbeleid (bv camera's) en bijkomende toezichthouders van de OVAM die in een tijdelijk project kunnen handhaven op zwerfvuil via het lokaal GAS-reglement. Ook hier is het de bedoeling om te leren, de beschikbare instrumenten verder op punt zetten en te delen met de lokale actoren.

3. Uit de ervaring van Mooimakers blijkt dat er enkele uitdagingen zijn op het vlak van handhaving en sluikstort. Hieronder zijn de belangrijkste opgelijst:
   - Een eerste knelpunt is de identificatie. De kans om daders op heterdaad te betrappen is klein. Bij zwerfvuil is dit zo goed als de enige manier om te handhaven. In het geval van sluikstort kan de dader ook op andere manieren geïdentificeerd worden, bv. als er in het afval persoonlijke gegevens te vinden zijn, als de dader herkend wordt op camerabeelden of als er een nummerplaat zichtbaar is. Maar ook dat is niet altijd mogelijk.
   - Handhavers zonder politiebevoegdheid of uniform ervaren daarnaast op het terrein soms problemen omdat daders niet verplicht zijn om zich te identificeren. Sterke communicatieve vaardigheden zijn dan ook belangrijk, vandaar dat Mooimakers een vorming aanbiedt rond het professioneel communiceren over de handhaving van zwerfvuil en sluikstorten.

- Handhaven op zwerfvuil en sluikstort is tijds- en arbeidsintensief en vraagt dus een grote inzet van personeel en middelen. De bijkomende inzet van 30 extra OVAM-handhavers voor zwerfvuil komt hieraan voor een deel tegemoet. Ook bij het gebruik van camera's bijvoorbeeld moeten er heel wat uren aan beeldmateriaal bekeken worden.
- Daarnaast blijkt dat een gezamenlijke aanpak met alle betrokken partijen op de verschillende bestuursniveaus meer resultaten oplevert: GAS-vaststellers, sanctionerend ambtenaren, milieudienst, uitvoerende diensten, politie, afvalintercommunale, gewestelijke toezichthouders, … Ook dat vraagt de nodige coördinatie en afstemming.
- De juridische procedures duren vaak lang, waardoor een snelle bestraffing uitblijft. Zo is er veel tijd tussen de vaststelling en uiteindelijke bestraffing bv. tot 6 maanden bij handhaving via GAS-boetes. Ook bij het parket gaat het om lange doorlooptijden als er gehandhaafd wordt op basis van het Milieuhandhavingsdecreet.

4. Wat betreft de nieuwe technologieën rond artificiële intelligentie voor het analyseren van camerabeelden, kan ik u meedelen dat dit werd bekeken door Mooimakers. Er zijn ook wel heel wat softwareplatformen die het gemakkelijk maken om GAS-vaststellingen te verwerken. Echte geautomatiseerde handhaving met beperkte tussenkomst van mensen is nog niet haalbaar en dient juridisch verder uitgeklaard te worden.